

KÍNAI-AFRIKAI KAPCSOLATOK A VILÁGGAZDASÁGI ÁTRENDEZŐDÉS TÜKRÉBEN

Írta: Engelberth István

GYORSAN változó világunkban jelentős átalakulások folynak a világgazdaság térszerkezetében, a kelet-ázsiai erőter egyre nagyobb súllyal van jelen. Ebben kiemelt szerepe van a kommunista politikai berendezkedésű Kínai Népköztársaságnak, mely gyorsan fejlődő és felemelkedő állam, azonban „kapitalista logika” mentén próbálja megtalálni szerepét a Föld országai között. Az évezredekig a bezárkózás stratégiáját – amelyet persze a gyarmatosító államok az elmúlt évszázadokban igyekeztek feltörni – képviselő Kína fejlődése túllépte azt a szintet, melyet pusztán belső forrásokból biztosítani lehet. A vezetésnek szembesülnie kellett azzal, hogy a fejlődési pálya fenntartása érdekében be kell lépnie a „globális sakkjátszmákba”. A nagy mennyiségű kínai áruk elhelyezése – amit a külföldi tőke megjelenése erősen ösztönzik –, a nyersanyagszükséglet biztosítása, a jelentős számú népesség élelmiszerral történő ellátása mind arra ösztönözte Pekinget, hogy aktívabban nyisson a világ felé. Kína gyorsan megtanulta, miként követheti saját jól felfogott érdekeit, egyúttal használva, elfogadva a világgazdaság kapitalista „játékszabályait.” E politika alapeleme az olyan területekben és térségekben való megjelenés és térnyerés, ahol a kínai termékek piacra kerülhetnek, miközben az azok előállításához, valamint a gazdasági növekedéshez szükséges nyersanyagok pedig vásárlásra, kitermelésre készen állnak.

Afrika – „a kitörési pont”

A globális világgazdaság relatíve „legszüzebb kontinense” Afrika. Kína legfőbb versenytársai, vagyis az Egyesült Államok és az Európai Unió, legkevésbé itt vannak jelen. Ráadásul Afrika annak az Európai Uniónak a külső erőterét alkotja, mely e hármas versenyfutás látszólag leggyengébb eleme. (Az USA szerepét sem lehet természetesen lebecsülni, hiszen egyelőre Afrika legnagyobb kereskedelmi partnere.) Ugyanakkor a fekete kontinens egykori gyarmatosítói (Nagy-Britannia, Franciaország) súlyukat veszítik a globális versenyben, befolyásuk csökkenőben van. Ezt erősíti a gyarmatosítók sokszor negatív megítélése az egykori kolóniákon. Politikájukat, lépéseiket az európai integrációs tagságuk is befolyásolja, hiszen tekintettel kell lenniük más államok – éppen uniós tagtársaik – érdekeire.

A kínai erőterépítés természetesen nem korlátozódik Afrikára. Az egykori szovjet Közép-Ázsiában hasonló tendencia zajlik. E térség államai egyre inkább figyelnek Pekingre – például egyre több földgázt és kőolajat szállítanak Kínába –, miközben Oroszország befolyása csökken. Hasonlóság

továbbá Afrikával, hogy a kínai politika egyik legnyilvánvalóbb célja e régióban is ugyanúgy a nyersanyagbeszerzés! Sőt, ez a hasonló „térkeresés” folyik az Oroszországhoz tartozó Szibériában is, ahová a – moszkvai akadályok ellenére – egyre több kínai települ át.

Kína társadalom- illetve természetföldrajzi helyzetének jellemzői jelentősen eltérnek a nagyhatalmakéhoz képest. Hátrányos geopolitikai helyzetet jelent, hogy a többi nagyhatalom (vagyis versenytárs) által egyik leginkább körbevett és így ellenőrizhető ország a Földön. Északon Oroszország, délen a szintén gyorsan fejlődő India, keleten Japán és a pacifikus térséget uraló USA „határolja”. Nyugaton az instabil muzulmán régióval érintkezik, amelyeknek Kínával kapcsolatban is rengeteg fenntartása van. Úgynevezett expanzíós törekvései tehát rengeteg korlátba ütköznek, és ebből a „harapófögből” lehet egyfajta kitörési pont Afrika!

Ezzel az elszigeteltséggel Kína egyedi a nagyhatalmak történetében. A szigetország Nagy-Britannia egyfajta „úszó anyahajó volt”, ahonnan mindenfelé hajózhatott a világban, mint kereskedőhatalom. Az Egyesült Államok a Csendes- és az Atlanti-óceán felé is korlátlanul tudott terjeszkedni. (Az USA 18. század végétől egy évszázadon keresztül tulajdonképpen a maga országát hódította meg, aztán túllépett saját határain is.) Oroszország terjeszkedését nem korlátozta semmilyen természeti akadály, megvolt a saját hatalmas területe (Szibéria). Kínának nincsenek ilyen területei, történelme során mindig is meglehetősen behatárolt volt. Dél felől falszerűen határolt a Himalája által, északon a fagyott sivatagok, nyugaton pedig a hatalmas turkesztáni sivatagok kerítik el. A kínai expanzió tehát valószínűleg megáll az ország természetes határainál. Ez a tényező jelentősen korlátozza a feltörekvő állam globális gazdasági, illetve geopolitikai lehetőségeit. (Le Monde 2008)

A jelek szerint Kína felismerte saját korlátait a globális világ „sakkjátszmáján” és nincs szó arról, hogy agresszív, katonai-politikai eszközöket is bevető expanziót szeretne folytatni. Sokkal inkább – igazodva a kialakult nemzetközi „eszközrendszerhez” – gazdasági módszerekkel igyekszik saját erőterét kialakítani. Egyfajta kereskedőhatalom szeretne lenni, diplomáciai aktivitása is elsősorban ezt szolgálja. Ennek hátterében több tényező is közrejátszik, melyek egyaránt csökkentik annak valószínűségét, hogy Kína klasszikus szuperhatalommá váljon a következő évtizedekben. Egyelőre a kínai hadsereg nem túl modern, és a jelenlegi fejlesztések nem azt az irányt mutatják, hogy egy agresszív terjeszkedő politika jegyében reformálnák. (Habár Peking mind

többet költ fegyverkezésre, s ezt vetélytársai szóvá is teszik.) Ugyanakkor Kína rendkívül ráutalt a világgazdaságra, mind az előállított termékek exportját, mind pedig energia- és nyersanyagimportját tekintve. Kereskedelmének több mint kétharmadát az Egyesült Államokkal, illetve az Európai Unióval bonyolítja. Ha teljesen megromlana viszonya ezekkel a térségekkel, s a meglévő kötelek elszakadnának, gyakorlatilag összeomlana a kínai gazdaság. Energetikai szükségleteit csak úgy tudja kielégíteni, ha egyeztet és politikai párbeszédet folytat a társ-nagyhatalmakkal (USA, Európa, India, Brazília, Oroszország), amelyeknek befolyásuk van készletek feletti rendelkezésekre. Már csak a kényszer miatt is kialakult – a korábbi elzárkózó helyett – egyfajta együttműködő politikai kultúra, amelyet napjainkban követ a kínai politikai-gazdasági elit.

Mindezek arra készítetik a pekingi vezetést, hogy terjeszkedő politikáját óvatosan folytassa, kerülje a nyílt konfliktusokat a versenytársakkal szemben. Igaz ez a megállapítás Afrikára is, magára az afrikai államokra is. A nyugalom biztosítása miatt, amennyire csak lehet, az afrikai partnerekkel is „kesztyűs kézzel” bánik, nehogy azok megriadva az ellenfeleknél kérjenek védelmet Pekinggel szemben, felborítva így sikeres terjeszkedésének politikáját. Ez a megfontolás ölt testet abban is, hogy Kína igyekszik az afrikai országok társadalmainak rokonszenvét, támogatását is megszerezni.

Afrika a 21. század elején

A gyarmati rendszer felbomlása után sokan gyors fellendülést jósoltak Afrikának! Ehelyett azonban olyan időszak következett, mely során a földrész országai egyre szegényebbek lettek és Afrika méltán kapta meg a „legszegényebb kontinens” elnevezést. A kilencvenes évek közepétől azonban viszonylag gyors gazdasági növekedés indult meg, amit sokan jelentős fordulópontként értékelnek Afrika történetében. Az elmúlt tíz évben a gazdaság átlagosan évi több mint 5,4%-kal növekedett, ütemesebben, mint a gyarmati rendszer felbomlása után bármikor, majdnem olyan gyorsan, mint a világgazdaság összesen, és gyorsabban, mint a fejlett országoké. A Szaharától délre erőteljesebb a bővülés, mint a kontinens északi – hagyományosan gazdagabbnak tekintett – részén. Ha e fellendülés tartós marad, akkor a Szubszaharai-Afrika válhat az elkövetkező évtized feltörekvő piacává, és a világ hamarosan az afrikai „oroszlánokról” beszélhet majd, úgy, mint a nyolcvanas években az ázsiai „tigrisekről”. A gazdasági fejlődés felgyorsulását számos tényező okozta az elmúlt években.

A nyersanyag- és energiaárak jelentős emelkedése – a korábban perifériálisnak tekintett – afrikai nyersanyagartalékok kitermelése iránt érdeklődést teremtett. A profit reménye könnyebben „emészthetővé” tette a befektetők számára a kontinens megannyi problémáját: a belső konfliktusokat, a zord természeti viszonyokat. A potenciálok felismerésével a nagyhatalmak versenyfutása kiéleződött az afrikai országok „újragyarmatosításáért”, így mára Afrika az egyik legfontosabb stratégiai területté vált. A tét nem kicsi, hiszen az erőforrások birtoklása stratégiai kérdés, a pozícióharcokból nyertesén kikerülők jelentősen átrendezhetik a jelenlegi globális erőviszonyokat. (Például a világ olajkészletének megközelítőleg 10%-a található Afrikában. A becslések szerint a következő 20 évben duplájára is nőhet a kontinensen a „fekete arany” kitermelt mennyisége, miközben más térségekben már ma is komoly gondot okoz az ellátás. Az olajon kívül a kontinens tradicionálisan gazdag egy sor más ásványkincsben, így rézben, vasércben, földgázban is, s ezeknek nagy része még feltáratlanul pihen a föld mélyén!)

A fellendülésben jelentős szerepe van az ázsiai nagyhatalmak látványos fejlődésének is. A világgazdasági válságig a szédületesen emelkedő kínai és indiai nyersanyagszükséglet gondoskodott arról, hogy az afrikaiak több pénzt kapjanak az exportért, mint korábban. Ehhez járul hozzá az, hogy a felemelkedő ázsiai hatalmak – elsősorban Kína – igyekeznek hosszú távon, szerződéses rendszerben – az afrikaiak számára így kiszámíthatóan – bebiztosítani maguknak a nyersanyagokat.

Fontos tényező, hogy Afrika gazdaságilag is nyitottabb lett, mint volt. Az ún. CPIA-együttható – amely egy ország gazdasági keretfeltételeinek különböző mutatóit foglalja magában – jobb értéket mutat ma a régióban, mint az ezredfordulón. Az afrikai országok nagy részében azon engedélyek száma, amelyek egy vállalat alapításához vagy akár egy gép importálásához szükségesek, drasztikusan csökkentek. A béreket, az árakat és a valutaárfolyamokat, amelyekről korábban a bürokraták döntöttek, ma már sok helyen a piac szabályozza. (Világgazdaság Online 2008)

Az új évezred politikai téren is változást hozott, Fekete-Afrika ma békésebb, mint az utóbbi negyven évben bármikor. Ahol rend és nyugalom uralkodik, ahol szabadok az emberek, ott a világon mindenütt ugyanaz tapasztalható: a találékony vállalkozók és befektetők kihasználják a lehetőségeket – és gyarapítják az egész társadalom jólétét. A svéd Uppsala Egyetem adatai szerint a háborúk és polgárháborúk száma Afrikában 1991–2006 között megfeleződött. 2000 óta – Etiópia szomáliai beavatkozását leszámítva

Afrika-szerte számos infrastrukturális beruházás ázsiai partnerséggel valósul meg Fotó: Kalmár Lajos

mítva – nem dúlnak államok közti háborúk. Enyhült az összezsugorodás súlyossága is, becslések szerint 1999-ben százezren veszítették életüket közvetlenül a harcok miatt, 2005-ben kevesebb, mint négyszázan. A határokat átlépő menekültek száma is csökkent: 1994-ben még majdnem 7 millióan éltek hazájukon kívül, 2007-ben már csak 2,5 millióan. De a kontinens nem csupán békésebb, liberálisabb is lett. A Freedom House – amely a világ összes országában méri a politikai szabadságot – indexértékei a Szaharától délre fekvő területen az elmúlt tíz évben jelentősen javultak.

Természetesen számos tényező nehezíti napjainkban is a fekete földrész gazdasági felzárkózását. A kontinens ipari termelése 1980 óta mindösszesen évi 6%-kal gyarapodott, ami kevesebb, mint a fele az ázsiai országok ütemének. Az egy főre jutó jövedelem 1960–2005 között mindössze 25%-kal emelkedett, és Fekete-Afrika 750 milliós lakosságának fele ma is, a szegénységi küszöb alatti, azaz napi 1 dollárnál kevesebb jövedelemből kénytelen megélni. Továbbra is magas az analfabéták, képzetlenek aránya, és a kontinens nagy része még napjainkban is a „technológiai sivatag” jelzővel illethető.

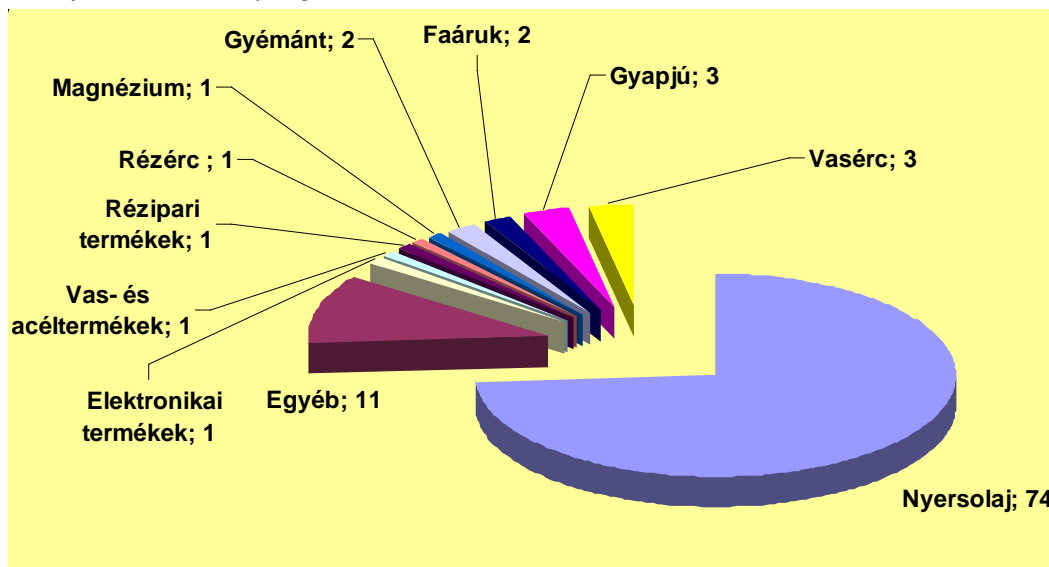
Afrika kereskedelmi forgalmának alig 10%-át adja a kontinens országai közti árucseré, aminek legfőbb oka, hogy még a 21. század küszöbén is mindenütt többnyire hasonló termékeket – azaz nyersanyagokat és nem iparcikkeket – állítanak elő. Nehezíti az előrelépést a fejletlen infrastruktúra is. Jórészt a gyarmati korban épültek a vasutak és a

közutak, amelyek elsősorban a bányákat és a mezőgazdasági területeket kötik össze a kikötőkkel. Nem ösztönöz az árutermelésre az sem, hogy a kontinens tengertől elzárt országaiban a fuvar költség átlagosan a teljes export értékének 32%-át teszi ki, ami négyszerese más fejlődő régiókéénak. Nehezíti a gazdasági és kereskedelmi kapcsolatok fejlődését a piac széttöredezettsége, az egyenletlen településszerkezet, az áthatolhatatlan lakatlan területek nagy aránya, a városiasodás alacsony foka. Bár Fekete-Afrika népessége az 1960-as évek óta megháromszorozódott, a lakosság vásárlóereje még igen messze van attól a szinttől, hogy vonzó legyen a külföldi befektetők számára. (HVG 2007)

Kulcskérdés: a kőolaj

Motorizált civilizációnk kulcskérdése a kőolaj-elátás folyamatos biztosítása. Kína gazdag ország, európai nagyságú területén azonban kevés a szénhidrogénforrás. (Ebben hasonló a helyzete ázsiai vetélytársával, Indiával.) A gyors gazdasági – az elmúlt két évtizedben átlagosan 9%-os – fejlődésnek köszönhetően napjainkra Kína a világ második legnagyobb olajimportőre lett. (2009-ben már – leghagyva az USA-t – a legtöbb gépjárművet is itt értékesítették.) Pótlólagos igényeinek kielégítésére új szabad termelőkapacitásokat keresett. 2008-ban már szükségletének több mint egyharmadát fedezte afrikai forrásokból, és 27 főbb olaj- és gázipari projektben vesz részt a kontinensen, főleg Nigériában,

► Az afrikai államok Kínába irányuló exportszerkezete (%), 2006.

Forrás: Kínai Kereskedelmi Minisztérium (TILMAN D.)

Szudánban, Angolában és Kongóban, valamint növekednek a kínai befektetések Egyenlítői-Guineában, Gabonban, Zambiában, Algériában, Dél-Afrikában és Csádban. Szudán kőolajexportjának nagyobb része Kínába irányul, ráadásul az állami tulajdonú China National Petroleum Corporation tulajdonában van a 40%-a a Greater Nile Petroleum Operating Corporation-nek, mely a szudáni olajmezőket felügyeli. Még nagyobb a viszontfüggőség a fekete kontinens részéről, hiszen a Kínába irányuló afrikai kivitel közel háromnegyedét teszi ki a kőolaj!

A kontinens súlya ezen a téren csak növekedhet, hiszen a kőolajat valósággal szomjazza a kínai gazdaság. A következő években a becslések szerint évi 10%-kal nő majd a kínai olajigény, amivel 20 év alatt feléli saját készleteit. Jelenleg olajfogyasztásának nagyjából felét kell importból fedeznie az ázsiai nagyhatalomnak, de ez az arány 2030-ra elérheti a 77%-ot. Miközben 2006-ban a kínai olajfogyasztás 3,5 millió hordó volt naponta, ez 2030-ra 13,1 millió hordóra szökhet fel. (Háromszoros növekedés!)

Kína afrikai térfoglalását tulajdonképpen a versenytárs nagyhatalmak ösztönözték, és Peking csak józan válaszokat adott lépéseivel a globális sakkasztáson. A Közel-Keletre instabil térségként tekint Peking, miközben – regionális olajszállítóját – Iránt, mint szövetségesét folyamatosan védi az ENSZ szankcióival szemben. A 2001. szeptember 11-i merénylet, illetve az ezt követő események („nyugati beavatkozások” Irakban, Afganisztánban) tovább erősítették azt a kínai félelmet, hogy a Közel-Kelet

instabil régió, a gazdasági kapcsolatok folyamatosága nem biztosított hosszú távon. A másik jelentős olajban gazdag térség Latin-Amerika, itt azonban az USA érdekei érvényesülnek, illetve a kitermelt olaj döntő része is Észak-Amerikába áramlik. A viszonylag közeli – szintén jelentős olajtermelő – Oroszország pedig – akár csak az USA – Kína potenciális globális ellenfele a jövőben.

A fekete kontinens kínai szemszögből

Mit jelent Kína számára Afrika elsősorban? A kínai Kereskedelmi Minisztérium Afrikát egy fontos fejlődő régióként tekinti, gazdag nyersanyagforrásokkal, olcsó munkaerővel és potenciális piacnak 900 millió fogyasztóval, amelyekkel egy ideális expanziós területe a gyorsan fejlődő távol-keleti hatalomnak. (Die Zeit 2006) Afrika segíthet Kínának a fejlődését nehezítő egynémely tényező megoldásában is, így például a népességfőlnövekedés levezetése, vagy – még ha ez meglepő is lehet Afrika esetében – az élelmiszerellátás biztosítása kapcsán. Már az is szóba került, hogy kínai befektetők Afrikában vásároljanak termőföldeket, hogy ily módon is biztosítsák a Föld legnépesebb országának élelmiszerellátását. A kínai kormány is támogatja ezeket a kezdeményezéseket, s már meg is indult a kínai migráció: Kenyában, Ugandában vagy Szenegálban egyre több helyen művelik kínai parasztok az afrikai földeket. (Hivatalnokok, azt is kiszámították, hogy körülbelül 300 millió embert kell Afrikába küldeni ahhoz, hogy Kína megoldhassa túlnépesedési-, és ebből adódó mindennemű gondjait.)

Tény, hogy Kína elsősorban a saját jól megfontolt érdekeit követi, nem pedig morális megfontolásokat. Sokan bírálják ezért a pekingi vezetést, ám az továbbra sem hajlandó „válogatni” a rezsimek között, bárkivel hajlandó üzletet kötni, akár diktatúrákat is támogat, és érdektelenséget mutat az emberi jogi kérdésekben. Peking kész fegyvereket is eladni bármelyik afrikai vezetőnek, a nyugatiak által kínált árnál jóval olcsóbban. Nem avatkozik be az egyes államok belső politikai (gyakran etnikai) vitáiba sem. Így gyakran más megvilágításban tűnnek fel a kínaiak a helyiek szemében, mint az egykori gyarmatosító európaiak.

Fontos látni, hogy a kínaiak afrikai sikerei stratégiájukból is fakad, ugyanis közösségi oldalról, segítségnyújtással is „operálnak”. Az elv egyszerű: az állami vállalatok hosszú távú szerződéseket kötnek a kormányokkal, ennek értelmében a bányavállalatok kitermelik nekik a nyersanyagokat, a kínai érdekeltségek pedig cserébe iskolákat, kórházakat, utakat vagy épp erőműveket építenek, de nagy gondot fordítanak (ezáltal saját helyzetüket is megkönnyítik) a számítástechnika, telekommunikáció exportjára is. (Kitekintő 2008)

Bár nehéz pontos adatokkal szolgálni, de jelenleg mintegy 750 000 kínai élhet Afrikában. A legnagyobb kínai közösség a Dél-afrikai Köztársaságban van, lélekszáma 2003 és 2006 között megkétszereződött, 2006-ban elérte a 200 000 főt! Sokan vannak, akik egy-egy építkezésre jönnek dolgozni, azonban már közben saját szerencséjüket is kovacsoltatják: boltokat, üzleteket nyitnak, ahol a Kínából érkező árukot adják el, mégpedig a helyi viszonyok közt is igen kedvező áron! Mindez azt is jelenti, hogy az olcsó kínai termékek jelentős csapást mérnek a helyi (házi)iparra. Az afrikai városokban is megjelentek az olcsó kínai ruházati termékek. Sőt, a kínaiak „ugródeszkának” használják a fekete kontinenst Európa felé. Miközben az Unió igyekszik korlátozni a kínai termékek bejutását Európába, a kínai vállalkozók az afrikai gyáraikban készített termékekkel kerülnek meg a kereskedelmi akadályokat.

Szaporodnak a kínai üzletek az Európában jellemzően olcsó és gyakran silány minőségű áruikkal, a kínai játéktermék és éttermek, a piaci kínai kifőzdék. De – egyfajta ellenreakcióként – megjelent Afrikában is a kínaiak elleni idegengyűlölet, nem ritka az etnikai konfliktus sem az új betelepülők és az őslakosok között. (2007-ben Hu Jintao kínai államfő afrikai útja során le kellett mondania egyik tanzániai programját a heves tiltakozások miatt.) Afrikából nézve Kína immáron nemcsak egy távoli terület a globálisban, hanem a megfogható és nagyon is közeli valóság.

A befektetők elsősorban Kínából érkeznek

► Az afrikai nyersanyagexport növekedése 1998 és 2006 között

Forrás: Fast Company

Kétségtelen, az elmúlt két évtizedben Afrika gazdasági meghódításában Kína lépett a leggyorsabban! Napjainkban már 50 országban közel 800 vállalattal van jelen, és 40 állammal van kétoldalú kereskedelmi szerződése. A kínai közvetlen tőkebefektetések mértéke megközelíti a 7 milliárd dollárt. Afrika kereskedelmi forgalmának több mint 10%-át folytatta 2006-ban Kínával, amivel az ázsiai állam egyelőre jócskán lemarad az USA mögött. Ami látványos, az a kínai részesedés nagyon gyors emelkedése. Kína Afrika második legnagyobb kereskedelmi partnerének számít – megelőzve az egykori gyarmattartó Franciaországot, és Nagy-Britanniát (Council on Foreign Relations 2008). 2009 januárjában Chen Deming kínai kereskedelmi miniszter kijelentette, hogy a kínai-afrikai gazdasági és kereskedelmi forgalom tavaly (2008) elérte a 106,8 milliárd dollárt. (China Radio International 2009) 2010-re a távolkeleti ország lehet a nyersanyagok piacán Afrika első számú befektetője, megelőzve az USA-t, s jócskán leahagyva a későn eszmélő Európát is.

A kínai tényérés egyik szemléletes példája, az egykori belga gyarmat Kongó, amely elsősorban rézércel, kobalttal illetve faanyaggal látja el Kínát. 2007 szeptemberében jelentették be az ún. „infrastruktúrát-ásványkincsekért” megállapodást. Ennek lényege: a kínaiak mintegy 5 milliárd dollárt fektetnek be az afrikai állam infrastruktúrájának fejlesztésébe, cserébe részesedést (koncessziókat) kapnak az ország ásványkincseiből, így több millió tonna vörösrézhez és kobalthoz jutva. A kapcsolat része, hogy Peking felépít, illetve helyreállít a dzsungel által benőtt területeken 3300 kilométer utat, illetve hasonló hosszúságban vasúti szakaszokat, felépítenek 32 kórházat és 145 rendelőintézetet, két helyen áramelosztó hálózatot telepítenek, létesítenek két-két vízerőművet és repülőteret. (Tanulságos, hogy a kongói kormány bejelentette, ugyanilyen feltételekkel az európaiaknak is meghirdette a munkákat, a teljesítést azonban egyetlen állam sem tudta vállalni olyan egyértelműen, mint tették a kínaiak!)

► *Kína szerepe néhány afrikai állam kereskedelmében (2008)*

Állam neve	Kína részesedése az exportban (%)	Helyezés az exportban	Kína részesedése az importban (%)	Helyezés az importban
Angola	32,7	1.	14,7	2.
Benin	19,7	1.	39,8	1.
Csád	3,3	2.	10,4	3.
Dél-afrikai Köztársaság	8,7	4.	10,3	2.
Etiópia	4,9	7.	19,5	1.
Gabon	17,9	2.	5,2	3.
Ghána	10,7	3.	22,7	1.
Egyiptom	n.a.	n.a.	10,2	2.
Kongói Dem. Közt.	44,7	1.	5,6	6.
Kongói Köztársaság	32,8	2.	15,6	2.
Nigéria	n.a.	n.a.	12,7	1.
Szudán	56,3	1.	24,9	1.
Tanzánia	7,2	2.	14,5	1.
Togo	n.a.	n.a.	39,1	1.

Forrás: CIA Factbook

A megállapodásból érthető, hogy Kína máshogy viszonyul Afrikához, mint tette azt (és teszi napjainkban is) a fejlett világ, hiszen nem segítyt, hanem üzletet kínál afrikai partnerének. A szerződésnek már a gyakorlatban láthatóak az eredményei. Egy pekíngi állami cég, a Kínai Vasútépítő Társaság mérnököket küldött Kongóba, akik a helyszínen felméréseket végeztek. A kínaiak nyersanyag-hétségének kielégítésére a déli Katanga tartományban a kolwezi bánya megnyitását tervezik, és a bányavideket az Atlanti-óceánnal (Matadi kikötőjével) összekötő kulcsfontosságú vasútvonal fejlesztésével lehetővé válik majd az ásványkincsek piacra juttatása. Sőt, Kína érdeklődést mutat a Kongó folyón lévő gátak fejlesztésében is: a Grand Inga kibővítése – mintegy 50 milliárd dollár ráfordítással – a világ legnagyobb vízierőmű-projektje lehet, és képessé válhat energiával ellátni Fekete-Afrika jelentős részét. (Kitekintő 2008) A hatalmas kongói–kínai üzlet következménye, hogy az ország fejlődését az elkövetkező évtizedben – úgy tűnik – döntően Kína határozza majd meg.

Az olajban gazdag Egyenlítői-Guineának Kína 2007-ben elengedett 75 millió dollár adósságot, Beninnek pedig 30 milliót. Zimbabwe – amelyet nyugaton a diktátornak tekintett Robert Mugabe elnök irányít – 2 milliárd dollár hitelt kapott a gazdasági válság felszámolására. A kínaiak króm és platina bányászati koncessziókat szereztek az országban, és felvásárolják a helyi dohánytermést. (Jól jellemzi a kínai politikát, hogy a diktátor 120 millió dollár értékű repülőgépet kapott „ajándékba”, és

szabadidejét gyakran tölti Kínában.) Csáddal egy 80 millió dolláros gazdasági megállapodás született. Bissau-Guinea 60 millió dolláros kölcsönt kapott mezőgazdaságának fejlesztésére. Nigériában – Afrika legjelentősebb kőolajtermelő államában – a kínai olajkonzern, a China National Petroleum 2 milliárd dolláros befektetéssel egy olajmező 45%-át szerzte meg. A nigériai kormány biztosította Kínát, hogy négy másik olajmezőben is részesedést szerezhet. Ellentételezéseként Peking több mint 4 milliárd dollárért korszerűsíti az elmaradott infrastruktúrát. A kínai állami vállalat (China National Offshore Oil Corporation) 2,3 milliárd dollárt fektetett be a kadimai olajfinomítóba.

Miközben számos ország – a hatalmas korrupció miatt – leállította segélyszállítmányait, Kína szerződést kötött Kenyával az ottani olajmezők feltárásáról. Peking az üzletért cserébe támogatást nyújt az úthálózat fejlesztéséhez, és a malária elleni közdelemben. Angola – a kontinens második legnagyobb olajtermelője – több „fekete aranyat” szállít Kínába, mint Szaúd-Arábia. Miután a Nemzetközi Valutaalap (IMF) – a pénzek átláthatatlan elköltése és a korrupció miatt – nem adott hitelt Luandának, Peking 2 milliárd dolláros szabad felhasználású kölcsönt biztosított, amit 2007-ben egy hasonló követett. Kína ugyancsak szoros kapcsolatokat ápol Gabonnal, amely fontos kőolajszállító a távol-keleti óriás számára. Szudán 2004 óta Kína egyik fontos olajexportálója és fegyvervásárlója. Cserébe a pekíngi kormányzat rendre megvédi a kartumi vezetést attól, hogy az ENSZ BT elítélje, illetve szankciókat

hozzon – a darfúri mészárlások miatt – ellene. A kínaiak 1 milliárd dollárért építettek kőolajvezetéket a Vörös-tengerhez a helyi olajmezőktől. A Szudánban kitermelt olaj több mint a felét Kínába szállítják.

De Peking nem csak üzletet köt, hanem segít is, a kínai fejlesztési segélyek közel fele érkezik Afrikába. (Kína úgy segít, miközben még maga is kap támogatásokat Japántól vagy Európától.) Több ezer orvos és nővér dolgozik a fekete kontinensen, közel 700 fejlesztési programot támogat Afrikában, és évente majdnem 1000 afrikai diák tanulhat Kínában műszaki, illetve egészségügyi felsőoktatásban. Az elmúlt években közel 30 államnak részben vagy egészben elengedett összesen mintegy 11 milliárd dollár adósságot. Kína a közeljövőben szeretné megduplázni az Afrikának szánt segítség értékét. (Spiegel 2007)

Szimbolikus jelentőségű az Afrikai Unió Etiópia fővárosába tervezett központja – az épületet ingyen, a „kínai nép ajándékeként” kapja a fekete kontinens. Togo népét egy a fővárosban, Loméban épített új stadionnal lepte meg Peking. Apró, de jellemző momentum, hogy a Kongói Köztársaság például 64 000 dollár értékben kapott irodaszereket. (Spiegel 2007)

Az ajándékok hosszú távú célokat szolgálnak: egyfajta „hozzáférési díj” az afrikai erőforrásokhoz! Kína nem válogat, a nemzetközi diplomáciában „szalonképtelen” vezetőikkel is hajlandó üzletet kötni. Ehhez hozzájárul az is, hogy a keleti értékrend jelentősen eltér a „nyugatitól”. A kínai politikában ugyanis megjelenik – az emberi jogok nyugati értelmezésével szembeállítva – az ún. „ázsiai értékek” gondolata, amely merít a keleti ideológiákból (pl. konfucianizmusból, a buddhizmusból). Nem az individuumba, hanem az egyének a közösség iránti lojalitására helyezi a hangsúlyt. Előnyben részesíti a szilárd és erős közösségi hatalmat a politikai pluralizmussal szemben, különösen fontosnak minősíti a társadalmi harmóniát a konfrontációra épülő nyugati érdekérvényesítés szemben, és nagy súlyt helyez – nyilvánvalóan a nyomorúságos anyagi múlt közelsége miatt – a társadalom tagjainak a munkához, a kielégítő élelméréshez és a ruházkodáshoz való jogára – vagyis a jóléthez! (Németh, 2007) Azaz a kínai filozófia része, hogy súlyosabb érv a társadalmi-közösségi jólét növelése annál, mint hogy kívül kötnek üzletet! A kínai logika alapján a fejlődés fontosabb a politikai jogoknál.

A jótékony fellépésekben kétségtelenül benne van a maoista-kommunista szellemi örökség is: „segíteni a partnereken, a szegény testvéreken”, ezáltal tartósan megnyerni őket! (Afrika perifériális terere volt a hidegháború korszakának. A világháború

Hu Csin-tao kínai elnök köszönti a 2009-es Kína-Afrika Együttműködési Fórum résztvevőit az egyiptomi Sharm el-Sheikhben
Forrás: news.xinhuanet.com

után a Szovjetunió és a szocialista államok ideológiai alapon támogatták a „baráti” országokat a földrészen. Így tettek a kínaiak is, akik például Tanzániában és Zambiában vasutat építettek, másol stadionok, iskolák, kórházak létesítésével erősítették a szocialista testvériséget a hatvanas években. Ezt a „szellemi örökséget” viszik tovább napjainkban.)

Hiba lenne a segítséget kizárólag valami gonosz és számító kínai stratégiának tartani. Sok afrikai ugyanis azt érzi, hogy Kína partnerként tekint rájuk, s nem gyarmatosítani akarja szülőföldjüket. A kínaiak kórházakat, iskolákat, utakat és infrastruktúrát építenek szerte Afrikában – amelyek alapfeltelei annak, hogy a kontinens kitörhessen évszázados elmaradottságából! (Az afrikaiak joggal érezhetik úgy, hogy az Európa és az USA magára hagyta a régiót. Ezen államok még napjainkban is gyakran úgy tekintenek Afrikára, mint „segítségnyújtásra ítelt területre”, és nem úgy, mint üzleti-gazdasági partnerre.)

Peking a 2006-os esztendő az ún. Dél-Dél kooperáció jegyében „Afrika Évének” nyilvánította, melynek csúcspontja 2006 novemberében a harmadik Kína-Afrika csúcstalálkozó volt, ahol a kínai elnök 48 afrikai ország vezetőjét fogadta. Közel 2 milliárd dollár értékű szerződést írtak alá, amelyek például infrastrukturális, távközlési, technológiai és energetikai beruházásokról szólnak. Egy szerződés libériai olaj- és gázmezők feltárására teremtett lehetőséget a kínai Sinopec energetikai vállalatnak, Nigériában gyorsforgalmi utat, Ghána vidéki településeiben telefonhálózatot, Egyiptomban pedig alumí-

niumkohót építenek kínai cégek. Peking 3 milliárd dollár kedvezményes kölcsönt és 2 milliárdnyi exporthitelt ígért az afrikai országoknak, és hogy megduplázza a nekik szánt országok összegét. A mostaninál kétszer több termékre vezettek be vámmentességet, vállalták 15 000 afrikai szakember képzését, és fejlesztési alapokat hoztak létre iskolák, kórházak építésére.

Azonban nem mindenki örül a fekete kontinensen sem a kínai térnyerésnek. Afrika eddigi vezető gazdasági hatalma, a Dél-afrikai Köztársaság elveszítheti meghatározó pozícióját a földrészen. Mbeki dél-afrikai elnök szerint azzal, hogy Kína elsősorban nyersanyagok beszerzésére összpontosít Afrikában, a fejletlen államok, melyek együttműködnek Kínával nem tudnak kitörni elmaradott, nyomorúságos helyzetükből. Mbeki több fórumon hangsúlyozta, „a tömegek nem nyerne az együttműködéssel, hanem csak a korrump politikai elit.” (Spiegel 2007) Az elnök szavaiban – a talán jogos aggodalmak mellett – érződik, hogy a kínai befolyás növekedésével és az afrikai államok gazdasági fejlődésével a regionális vesztes a Dél-afrikai Köztársaság lehet. Ezt az érvelést azonban számos – afrikai pozícióikban gyengülő – nyugati tényező is átvette.

Korábban az afrikai államok a fejlett ipari államok cégeinek osztogattak bányászati koncessziókat. A befolyó pénzekből azonban a lelőhelyek körzetében élő emberek gyakran semmit sem láttak, abból érdemi, országos jelentőségű fejlesztés többnyire nem lett. A kínai tőke megjelenése azonban merőben más érzetet kelt az afrikaikban. A befektetések által érintett térségekben az emberek személyesen tapasztalhatják a fejlődést: mert megindulhat a közlekedés, és az ott élők be tudnak kapcsolódni az ország és a világgazdaság vérkeringésébe.

A versenytársak... („Az oroszok – már a Szaharán túl vannak...”)

Az afrikai piac megszerzése természetesen más nagyhatalmaknak is érdekük. A versenybe szállt Oroszország is, lecsökkentve ezzel Kína „játékterét”. Az oroszok azonban elsősorban az energiaforrások megszerzésére törekednek, ami jól beleillik Moszkva világpolitikai terveibe. A világ legnagyobb energia-exportálójaként a nyersanyagban bővelkedő Oroszországnak természetesen nincs közvetlenül szüksége az afrikai olajra, földgázra és egyéb nyersanyagokra. Az olajiparban történő terjeszkedés jórészt az (új) gazdag orosz vállalatok spekulációinak eredménye. A „fiatal orosz tőke” szabad vadászterületeket keres, és ezt megtalálta Afrikában. Az érdeklődés elsősorban a déli területek felé erőteljes: az elmúlt há-

rom évben a négy legnagyobb fémipari vállalat több mint 5 milliárd dollárt fektetett be a Szaharán túli országokban. A nagy orosz olajtársaságok Algériával, Nigériával, Angolával és Egyiptommal írtak alá eddig feltárási szerződéseket.

Merőben más a cél a földgáz-kereskedelem terén. Oroszország a földgázvagyonát használja fel arra, hogy növelje politikai-hatalmi súlyát Európában. Jól megfigyelhető, hogy az állami tulajdonú Gazprom miként „keríti be Európát”. Célja, hogy Európa gázellátásában vezető szerepre tegyen szert, ezzel segítve az orosz hatalmi érdekek érvényesítését.

Európa gázellátása alapvetően négy térségtől függ. Kelet felől Oroszország (1), ahol a Gazprom kizárólagos a piacon. Délkelet felől a Közel-Kelet (2), illetve a Kaszpi-tenger térségéből (3) tud gázt vásárolni Európa a jövőben (Nabucco-projekt). A kaszpi-tengeri államok gáztermelését Oroszország gyakorlatilag évekre felvásárolta, és a szállítás is csak rajta keresztül lehetséges Európa felé. A Közel-Kelet térségében Irán rendelkezik a legjelentősebb készletekkel. Moszkva – a nem éppen nyugatbarát perzsa vezetést – arra igyekszik rábírni, hogy az iráni gázt kelet felé (Kína, India) továbbítsa. Az utóbbi időszakban Afrikában (4) is megélnékül az orosz politika. Líbia például felajánlotta a Gazpromnak, vegyen részt egy újabb, Líbiát Európával összekötő gázvezeték megépítésében. Az orosz monopólium érdeklődik a tervezett transz-szaharai gázvezeték iránt, amely a nigériai földgáz-lelőhelyeket kötné össze Európával Algérián és Nigeren keresztül. A mamutvállalat Algériában felújította az Sonatrach társasággal az európai tevékenységük összehangolására vonatkozó szerződéseiket. Így felmerült annak a veszélye, hogy az európai piacon eddig vetélytársként fellépő orosz, illetve algériai társaság (amelyek eddig 25, illetve 10% körül részesedtek a piacból) egymás üzleti partnerévé válhatnak, kartell-megállapodásra léphetnek, és akár politikai célokra is felhasználhatják a gázcsapokat. (Figyelőnet 2008)

Miközben Kína – és mellette az Egyesült Államok is – egyre szorosabbra fűzte gazdasági kapcsolatait az afrikai országokkal, Európának is lépnie kell, ha nem akarja elveszíteni a kontinensen a gyarmatosítás korában megalapozott vezető szerepét.

Az Európa és Afrika közötti kapcsolatok erősítését jelentősen akadályozza, hogy az európaiak – Kínával szemben – gyakran politikai, emberi jogi feltételeket szabnak az együttműködésért cserébe, a segélyek folyósításához, a beruházásokhoz. Az erősödő, és a már koránt sem kiszolgáltatott afrikai államok az ilyen kikötéseket azonban egyre kevésbé fo-

gadják el. (Daily Telegraph 2007) Ha Európa nem akar lemaradni a feltörekvő afrikai piacokért folytatott globális versenyben, ezekről a korábban gyakran megfogalmazott követelésekről valószínűleg le kell mondania a jövőben. (Az Afrikáért folytatott versenyben az európaiak gyakran azzal vádolják Pekinget, hogy „leigazza és kifosztja” Afrikát, tisztességtelen politikusokat és rezsimeket tart hatalmon, ily módon hozzájutva a természeti erőforrásokhoz.) Ezek ugyan igaz állítások lehetnek, viszont az afrikai vezetőket kevésbé érdekli, és csak megerősíti őket abban, hogy Kína „termékenyebb partner”, mint Európa. Az európai kormányok – Kína térnyerését akadályozandó – gyakran a segélyek látványos emelésével próbálkoztak, azonban ezzel – úgy tűnik – már elkéstek, hiszen a távol-keleti rivális minden téren előttük jár.

2007 decemberében Lisszabonban, az EU–Afrika csúcsértekezleten az Unió 27 tagállamának kormányfője közel félszáz afrikai vezetőt látott vendégül. (Miközben az EU hét éve nem tartott csúcstalálkozót Afrikával, Kína 2000 óta háromszor is rendezett ilyet!) A fő célkitűzés az volt, hogy az EU és Afrika országai között 2007. december 31-ével új kereskedelmi szerződéseket léptessenek életbe (a korábbi 2000-es Cotonou-i Megállapodás és az 1975-ös Lomé-i konferencia szellemében). Ezek értelmében a korábbi afrikai, karibi és csendes-óceáni gyarmatokról a termékeket tulajdonképpen vámmentesen lehetett az Unióba exportálni, kivéve az EU számára „érzékeny” termékeket, mint például a cukor, a hús, a banán. A WTO (Világkereskedelmi Szervezet) ragaszkodott hozzá, hogy ezeket a kedvezményeket töröljék el, vagy váltsa fel őket egy kölcsönösségen alapuló kereskedelmi megállapodás. Az EU azt kérte az államoktól, hogy az Unióból származó árukat vámmentesen engedjék be piacaikra.

Az európaiak azonban szembesültek a megerősödő kontinens új pozíciójával, ugyanis Afrika nem írta alá a gazdasági partnerségi megállapodásokat, amelyekkel Európa a szabadkereskedelem megvalósítását akarta elérni, tovább rontva ezzel az afrikai termelők helyzetét, növelve az országok kiszolgáltatottságát a gazdagabb Európa felé. (A kudarc után az Európai Bizottság újabb tárgyalásokat kezdeményezett – az új szerződésben valószínűleg nagyobb kedvezményeket biztosítanak majd a déli kontinens számára.)

Európa államainak be kell látniuk, hogy beköszöntött a 21. század, s itt az ideje, hogy ne csak „örökös gyarmatként”, elmaradott segélyekre szoruló területként gondoljanak Afrikára, ahol a legnagyobb probléma az öreg kontinensre irányuló migráció!

Az USA fokozódó nyersanyagszükséglete, az emelkedő nyersanyagárak miatt tartja vigyázó szemét Afrikán. Kiszolgáltatottságát szeretné csökkenteni az olaj-, illetve a nyersanyagimport területén. A 2001. szeptember 11-i terrortámadások után az egyes országok belpolitikájának stabilizálása is sürgőssé vált, hiszen az általános amerikai vélemény szerint a gyenge afrikai államok a terrorizmus melegágyaként szolgálhatnak. A Pentagon 2007 februárjában jelentette be az Afrikai Parancsnokság (Africom) megalakítását a konfliktusok mérséklése, a biztonság erősítése, a terrorista hálózatok létrejöttének megakadályozása, valamint a válságkezelés elősegítése céljából. Ám az afrikai államok többsége szükségtelen és betolakodó lépésnek tekinti ezt.

Ugyancsak új és szabad vadászterületként kezeli India Afrikát, mely az utóbbi években szintén gyors gazdasági növekedést ért el. India céljai hasonlóak Kínával: piac és nyersanyagforrások biztosítása a növekvő termelés számára. Itt elsősorban az indiai magántőke szerepe domináns, olyan erős, tudatos és irányított állami politika „Afrika megszerzéséért”, mint Kínában, nem tapasztalható.

Összegzés

A világgazdaság egyik legizgalmasabb kérdése, hogy a kínai térnyerés illetve a globális recesszió, hogyan alakítja át a nemzetközi erőviszonyokat a világgazdaságban. Ugyanakkor afrikai aspektusból nem mellékes, hogyan hatnak ezek a folyamatok magára a kontinensre?

Tény, hogy a kilencvenes évektől a világgazdaság súlypontja fokozatosan a pacifikus térségbe helyeződik át. Ennek a folyamatnak egyértelmű vesztese Európa. A délkelet-ázsiai térség fejlődését, világgazdasági súlyának növekedését a gyors kínai fejlődés, felemelkedés tovább erősíti. Az immár három évtizede rendkívül gyors kínai gazdasági fejlődés egy új gazdasági világhatalom megjelenését vetíti előre, fenyegetve az USA, az EU és Japán, illetve Délkelet-Ázsia (Triád) eddigi világgazdasági vezető szerepét. Ennek a folyamatnak az erősödését vetíti Kína és Afrika intenzívebb együttes súlya, „összefogása”. Egyes elemzők szerint, az Afrika kereskedelmi és gazdasági ellenőrzéséért folytatott küzdelem akár egy új „korlátozott” hidegháborút is hozhat (a távol-keleti országokat maga mögött tudó) Kína, Oroszország és az angolszász hatalmak között.

Az Európai Unió súlya, szerepe, illetve ezekkel együtt érdekérvényesítő képessége a globális világban csökkenhet. Az EU, mint fejlett magterület (centrum) elveszítheti egyik fontos külső erőterét: Afrikát. Kiemelkedő ennek a „veszélye” Fekete-Afri-

ka esetében, ahol a leggyorsabban növekszik a kínai befolyás. Kína, mint feltörekvő világhatalmi pólus erőteret „épít”, és ennek napjainkban legfontosabb eleme a Szaharától délre fekvő afrikai államok. Az európai politika csökkenő súlyát Afrikában, – elsősorban ebben az ún. szubszaharai régióban – ellensúlyozni igyekszik a Mediterrán-térségben. Az EU tervei között szerepel egy Földközi-tengeri Unió létrehozása, ezzel az észak-afrikai államok szorosabb kapcsolatának kialakítása Európával.

A világgazdasági válság csak fokozta a kínai térnyerést Afrikában, hiszen a kínai gazdasági növekedés – szemben a versenytársakéval – csak kismértékben tört meg, ezért relatíve gyorsabban tudta – és tudja az elkövetkező években – növelni gazdasági és kereskedelmi súlyát a fekete kontinensen. Sokan bírálják Kínát afrikai „agresszív” térnyeréséért. Ugyanakkor az érem kétoldalú, és kétségtelen, hogy a kontinensen megmozdult valami. Valami, ami talán a földrészt felzárkózását eredményezheti hosszú távon. Fejlődik az infrastruktúra, intézmények épülnek, munkahelyek születnek. Növekedhet az emberek biztonságérzete. Sokszor a befektetések nem csak az „újgyarmatosítók” érdekeit szolgálják. Van rá példa, hogy az afrikai országok olyan megállapodást kötöttek a kínai vállalatokkal, amelynek értelmében a jövőbeni haszonból az aktuális világgazdasági áruk arányában részesülnek. Így ha az energia-hordozók ára emelkedik, az afrikaiak is jól járnak. A kínai hiteleknek nem csak közvetlen, de közvetett gazdasági haszna is van! A bankok a politikai kockázatok miatt csak magas kamatra hajlandók hitelezni a kontinens elmaradott országainak. A kínai baráti kölcsönök versenyhelyzetet teremtenek a pénzpiacokon is, aminek következtében a nyugati bankok is kénytelenek kedvezőbb feltételeket kínálni. Fontos járulékos haszon az is, hogy Kína tőkés szemlélettel közelít a problémákhoz: hosszú távra tervez, ezért érdekében áll a fejlődés elősegítése mellett a rend, a stabilitás és a biztonság erősítése. (Brautigam 2010) Tehát azt szeretné elérni, amit korábban a Nyugat nem tudott megvalósítani Afrikában – sem a gyarmati időkben, sem pedig azóta, a nemzetközi segítség korában – és talán az egyik legfontosabb záloga ez a fejlődésnek!

Felhasznált irodalom:

- BEHART R.: *China Storms Africa* – Fast Company (2008.06.01.) <http://www.fastcompany.com/magazine/126/special-report-china-in-africa.html> (2009.10.10.)
- BRAUTIGAM D.: *The Dragon's Gift - The Real Story of China in Africa*, Hardback 2010, p.300 (2009.12.01.)

- HANSON S. - *China, Africa, and Oil* (2008.06.06.) http://www.cfr.org/publication/9557/china_africa_and_oil.html, The Council on Foreign Relations Honlapja (2009.04.05.)
- NÉMETH: *Az orosz–indiai–kínai háromoldalú együttműködés*, In: *Külgügyi Szemle* 2007/4. pp. 123-140.
- TILMAN D.: *Sudan, Angola and China: Oil, Power and the Future of Geopolitics* – TU Dresden Zentrum für Internationale Studien, <http://www.tilman-dralle.de/pdf/Sudan,%20Angola%20and%20China%20-%20Oil,%20Power%20and%20the%20Future%20of%20Geopolitics.pdf> - *Afrika nemet mond* - Le Monde külpolitikai folyóirat honlapja (magyar nyelvű), (2007. december) http://www.monde-diplomatique.hu/spip.php?article253&var_recherche=Afrika (2008.08.01)
- Elszabadultak az oroszlanok!* – Világgazdaság Online, 2008.03.15 <http://vg.hu/index.php?apps=cikk&cikk=213444> (2008.07.17)
- A feltörekvő Kína, avagy amikor a papírtigrisből állampapírtigris lett* - Le Monde külpolitikai folyóirat honlapja (magyar nyelvű) (2008. június szám) <http://www.monde-diplomatique.hu/spip.php?article327> (2008.08.01)
- A Gazprom hálóójában egész Európa* - Figyelőnet (2008.07.15.) http://www.fn.hu/makro/20080715/gazprom_halojaban_egesz_europa/ (2008.06.10.)
- Kiveszgett Földközi-tengeri Uniót kapott Sarkozy* – Kitekintő (2008. 03. 20.) http://kitekinto.hu/europa/2008/03/20/kiveszgett_foldkozi-tengeri_uniot_kapott_sarkozy (.08.04.)
- Kínának kellene Kongó kincsei* – Kitekintő (2008. 04. 20.) http://kitekinto.hu/afrika/2008/04/20/kinanak_kellenek_kongo_kincsei (2008.07.21.)
- Az ötven éve független Fekete-Afrika bajai: Derűre ború* – HVG Online (2007. 03. 07.) <http://hvg.hu/hvgfriss/2007.10/200710HVGFriss66.aspx> (2008.07.18)
- Új hidegháború: fekete aranyért a fekete kontinensen* – Kitekintő (2008.01.13.) http://kitekinto.hu/hatter/2008/01/13/uj_hideghaboru_fekete_aranyert_a_fekete_kontinensen, Kitekintő (2008.01.13.)
- Kampf um Rohstoffe. Waffen, Öl, dreckige Deals - wie China den Westen aus Afrika drängt* – Spiegel Online (2007. 01. 16.) <http://www.spiegel.de/wirtschaft/0,1518,458968,00.html> (2008. 07. 23.)
- Rohstoffjagd - Die neuen Kolonialberren* – Die Zeit Online (2006.09.14.) <http://www.zeit.de/2006/38/China-Afrika> (2008.08.01)
- Wetlauf um Afrika* – Handelsblatt Online, (2008.07.11) <http://www.handelsblatt.com/unternehmen/aussenwirtschaft/wetlauf-um-afrika;2010628> (2008.07.23.)
- China's £4bn drive to buy Africa's mineral wealth* – Daily Telegraph (2008.07.15) <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/asia/china/2299785/China%27s-andpound4bn-drive-to-buy-Africa%27s-mineral-wealth.html> (2008.07.18)
- The World Factbook CIA*, <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/> (2008.07. 30)
- 100 milliárd dollárt meghaladó kínai-afrikai kereskedelmi forgalom - China Radio International (2009.01.27) <http://hungarian.cri.cn/1/2009/01/27/2s105033.htm> (2010.01.11.)